

A woman with dark hair tied back, wearing a red and white historical dress, is looking down at a map or document on a table. In the background, a mannequin head is visible, and the setting appears to be a workshop or a historical room.

GLENNIS VIRGO

Hedvábné nitky osudu

KIOKAN

Copyright © 2024 by Glennis Virgo
Translation © Tereza Dubenská, 2025
Copyright © ALPRESS, s. r. o.

Všechna práva vyhrazena.
Žádnou část knihy není dovoleno užít
nebo jakýmkoli způsobem reprodukovat bez písemného
souhlasu držitele práv, s výjimkou krátkých citací
nebo odkazů, které tvoří součást kritického hodnocení.

Z anglického originálu CITY OF SILK
vydaného v roce 2024 nakladatelstvím Allison & Busby
přeložila Tereza Dubenská
Redakce Vlasta Kohoutová
Grafická úprava obálky Filip Šmalec
Vydalo nakladatelství Alpress, s. r. o., Frýdek-Místek,
v edici Klokán, 2025
shop@alpress.cz
Vydání první

ISBN 978-80-7695-466-3

*Pro Izzie, mou Persefonu.
S láskou Demeter*

*Zpráva o žadatelce o místo
v sirotčinci Panny Marie z Baraccana v Boloni,
léta Páně 1566*

Jsme přesvědčeni, že dívka je skutečnou sirotou, postrádající jak otce, tak matku. Pochází z významného řemeslnického rodu, neboť jí však chybí jediný žijící příbuzný, doporučil ji otcův tovaryš. Její křestní list uvádí věk deseti let. Otec i matka patřili mezi občany města a též ona přišla na svět uvnitř jeho hradeb.

Od úmrtí rodičů nežebřá, nepracuje jako služka v domácnosti ani nepase dobytek na pastvinách, což svědčí o jejích počestných mravech. Leč bez ochrany sirotčince by její pověst mohla zanedlouho dojít újmy.

Nemá žádné znetvoření či nemoci – není slepá, hluchá, němá, hrbatá ni chromá. Zrak má ostrý. Ač toho příliš nenařeká, je poslušná, neplatí za lajdačku ani klepnu a nejeví známky zlé povahy. Jistá vážená občanka města potvrdila její neposkvrněnost. Byť se nepyšní obzvláštní krásou, nic nebrání tomu, aby byla zaměstnána a v patřičném věku provdána, neprojevili se u ní choroba, jež by ji zohyzdila. Celkově nic nepřekáží tomu, aby byla do sirotčince přijata.

Je třeba zmínit ještě jeden atribut. Zdá se, že se děvče vyznačuje rozsáhlými znalostmi šití, které přinesou prospěch jak sirotčinci, tak jí samotné.

Kapitola 1

Boloňa, 1575

V těch dnech, než nadešel čas pomsty, byl muž v dílně signory Ruffo stejně neobvyklý úkaz jako podšívka z kuní kožešiny na sametovém plášti – a mnohem méně vítaný.

Signora ovdověla již dávno – její manžel patřil ke krejčovským mistrům, jejichž dílny lemovaly via Drapperie – a její zákaznice dobře věděly, že jejich chotě tu nevidíme rády. Otcové a manželé patrně za róby a pláště, spodničky i svršky platili, ovšem nikdo nevyžadoval jejich přítomnost, natož souhlas.

Každý pracovní den sestával ze dvou částí. Zkoušky probíhaly v odpoledních hodinách, ale dopoledne jsme v dílně zůstávaly jen my tři. Já se signorou jsme střihaly a šily a ticho rušilo jen klouzání nůžek po hedvábí či tlumená rána, když nám Sofie přinesla roli látky. Odpoledne se neslo v duchu ženského tlachání a klevetění. To k nám zavítaly zákaznice, doprovázené alespoň jednou sestrou či přítelkyní, dychtícími jim poradit, a služkou, jež měla za úkol odnést odložený oděv. Signora Ruffo zřídila v krejčovství koutek, v němž jsme braly míry a zkoušely šaty. Stála tu čalouněná křesílka s nadýchanými polštáři, malovaný paraván – morušovníky na něm zobrazené neustále připomínaly zdroj bohatství

našeho města – a dva malé stolky, na nichž se podávalo víno, jakmile jsme damašky a brokáty odnesly do bezpečné vzdálenosti. Zpravidla jsme my dvě přebíhaly od jedné dámy k druhé, špendlily a poupravovaly, uklidňovaly a povzbuzovaly, dokud se i poslední zákaznice neodporoučela.

To odpoledne jsem vkleče zkracovala lem modrých hedvábných šatů – jejich majitelka byla dle mého názoru na tento střih příliš malá –, když vtom obvyklé ženské štěbetání prořal mužský hlas. Jeho vlastník se představil jako signor Martelli. Všechny jsme pohlédly ke dveřím. Očekávala jsem, že signora toho muže okamžitě vyprovodí, ale on se naparoval jako očekávaný návštěvník a signora ho vskutku pozvala ke svému vyšívacímu stolu, kde setrvali v družném hovoru do dvou úderů hodin na věži Accursio. Nedokázala jsem signora Martelliho zařadit. Jeho oděv nepatřil šlechtici, byl však dobře střížený a z kvalitní látky. A neměl starou ani zvlášť ošklivou tvář. Kdybych se víc zamyslela, možná bych se důvod jeho návštěvy dovítěla, ovšem veškerou moji pozornost si vyžádaly pruhy hedvábí.

Celé dopoledne jsem strávila lopocením se s šaty, jejichž barva se zrcadlila v raně jarní obloze za otevřenými okny. Signora Ruffo dovolila zavřít okenice jen v těch nejchladnějších dnech, kdy jsme měly prsty příliš zkrehlé na šití a hrozily nám omrzliny. Vždy prohlašovala, že šero dláždí cestu ke křivým švům a nehezským záhybům. Každou chvilku jsem musela přestat a třením si zahřát ruce, než jsem znovu zvedla jehlu a pokračovala v řadě drobných a dokonale rovných stehů. Já si ale nestěžovala. Místnost plná světla, ať už jakkoli mrazivá, mě neroztřásla – na rozdíl od stínů a mihotavých plamínek svíček.

Signorin dům byl vysoký a elegantní, stejně jako mistrová sama, a nacházel se na konci ulice, kde budovy, jež se tísnily jedna vedle druhé, pomalu nahrazovala malá hospodářství. Z pracovny v nejvyšším patře jsme na jedné straně dohlédly k pevným hradbám obkružujícím město a na druhé na změř

staveb a věží společně tvořících baziliku svatého Františka. Jako malá jsem prosila mámu, aby mi o tomto světcí před spaním vyprávěla, a dnes se k němu často modlím, abych mohla pracovat na čemkoli jiném než na nebesky modrých voláncích a krejzlících. Smuteční šaty z *monachino* by byly ideální: límec stojící na stráži kolem krku, přiléhavý živůtek a pouhých pár štrápců na ozdobu.

Jakmile jsem dokončila poslední šev, vzala jsem hedvábnou róbu do náruče. Signora seděla u stolu a vyšívala náprsenku živůtku zlatou nití, která se leskla ve slunečním světle. Náprsenku však odložila, aby zkontrolovala každičky coul mého díla.

Konečně zvedla hlavu a usmála se. „Vynikající, Eleno. Mít víc času, učinila bych z tebe nejlepší švadlenu v Boloni.“

Otáčela jsem náprstkem kolem dokola. „Signoro, nestane se, že dnes odpoledne přijde dáma, která by žádala... vypasovanější oděv?“

„Slova dcery krejčího, která vždycky hledí spíš na tvar než na zdobením! Tvoje matka měla porodit chlapce.“

V tom to právě vězelo. Schopnostmi jsem se vyrovnala jakémukoli podobanému učni, ovšem kvůli svému pohlaví jsem měla dveře všech pánských krejčovství zavřené. Šaty mohou být stejně propracované a dobře ušité jako kterýkoli dublet či kalhoty, ovšem jejich výroba je ženská práce. Nepřináší žádnou prestiž – ani peníze. Znovu a znovu jsem mistrové podsouvala svůj sen, ale její odpověď zůstávala stejná: K pánskému krejčovství se žena přiblíží leda tak, když se stane chotí krejčího. Dál už nebyla ochotná o tématu hovořit.

„Teď si pospěš a pomoz Sofii připravit se na zákaznice.“

Než jsem zvedla hotové šaty a přehodila je přes visící trámy, s nelibostí jsem udělala pukrle.

Šít mě nenaučila signora, pochytila jsem to v otcově dílně, když jsem mu sedávala na klíně. A později, v Baraccanu, jsem svůj um předvedla tak dobře, že mě po odchodu poslali pracovat jako švadlenu, nikoli jako nevolnici nějaké

zámožné dámy. Nicméně až signora Ruffo mi vysvětlila, jak brát míry a šat upravovat, jak zvýraznit dlouhou šíjí či zamaskovat sádelnatý pas. Většina švadlenek si netroufne na nic jiného než na spodničku z jemného bílého plátna, zatímco od svršků je tu via Drapperie, kde se mnozí krejčí s radostí ujmou jak pánů, tak dam. Jenomže některé elegantní paní nestojí o to, aby je osahával mužský – tím spíš prachsprostý tovaryš. Signora této skutečnosti využila a začala nabízet vše, po čem ženské srdce prahne, od plášťů s kapucí po spodní košile lemované výšivkou, které jsem už naštěstí šít nemusela.

Loni v říjnu, bylo to někdy kolem svátku svatého Petronia, signora Ruffo usoudila, že my dvě přestáváme zakázky stíhat, a přijala Sofii. Je to schopná šička, která zvládne rovný šev i ve spěchu, když se zákaznice z nějakého důvodu rozhodne, že do konce týdne nutně potřebuje novou košilku. K Sofiiným úkolům patří rovněž udržovat pořádek v pracovně, což činí s nejvyšší pečlivostí. Na podlaze nikdy nenarazíme na jedinou spadlou jehlu nebo zatoulaný žmolek.

Ve skutečnosti se nejmenuje Sofie, jenže její pravé jméno nikdo nedokáže vyslovit. Už si ani nevybavím, jak zní. Když přijela, její řeč připomínala nerovný šev – byla samé zádrhale a nedokonalosti –, a mluvila s přízvukem ještě podivnějším než Sicilané, kteří se handrkují o cenu kokonů bource morušového v Palazzo del Pavaglione. Odpoledne trávila prací v dostatečné vzdálenosti od zákaznic. K nim většinou patřily choti a dcerušky zámožných obchodníků s hedvábím nebo aristokratů, kteří se vloudili do přízně Svatého otce. Kdyby se Sofie příliš přiblížila, tyto dámy by se ošivaly. Jedna z nich dokonce signoře poradila, aby svou novou šičku pořádně vydrhla a smyla z její kůže tu příšernou barvu. Sofie však dál tiše chodívala kolem a její výraz zůstával klidný.

Obě jsme měly úzkou ložničku přímo pod střechou domu. Jednou v noci jsem ležela na posteli, bdělá a ochromená strachem ze snů o Baraccanu, když vtom jsem přes tenkou

zeď dělicí naše komůrky zaslechla Sofiin hlas. Mluvila sice nahlas, ale já jí nerozuměla – a už vůbec mi nedocházelo, s kým to hovoří. Vstala jsem a přitiskla ucho ke stěně. Tu mi došlo, že opakuje věty, které slýchávala v krejčovství.

„Přines mi ten karmínový damašek prosím.“

„Sáhněte si, signoro, a sama poznáte kvalitu tohoto hedvábného sametu.“

„Neviděly jste moji jehlu?“

Sofie si procvičovala boloňštinu! Sem tam se zarazila a nějaké slovo opakovala stále dokola, dokud nevychytala správnou výslovnost.

Jakmile se následujícího večera ozval její hlas, zaklepala jsem na dveře její komůrky. Chvilíčku bylo ticho, než je otevřela na škvírku a omluvně sklopila hlavu.

„Promiň, Eleno, promiň. Já rušila jsem.“

„Slyšela jsem, jak cvičíš. Můžu ti pomoci?“

„Ne, já děkuji. Ty spi. Já budu tiše.“

Než jsem ji dokázala přemluvit, kněz by odsloužil celou mši, nicméně od toho dne nebylo večera, který bychom nestrávily spolu. Začaly jsme odříkáváním názvů textilií a vybavení. Sofie se učila rychle a krátce nato už vymýšlela vlastní věty. Postupně se naše hodiny změnily v živé rozhovory, protkané klevetami o zákaznicích. Dokonce jsem ji naučila některé věty, které bych jim nejradši vmetla do tváře. Musela jen odpřisáhnout, že je nebude opakovat v krejčovství.

„Je mi líto, signoro, ale na toto jste příliš stará.“

„Pakliže si na mě ještě jednou otevřete pusku, píchnu vás špendlíkem.“

Sofie se zprvu cudně chichotala pod dlaní, ale zanedlouho jsme se obě řehtaly jako na lesy, vděčné, že mistrová spí o dvě patra níž. Mluvily jsme o šatech a o pohledných mladících, které jsme zahlédly na ulici, ovšem nikdy jsme se ani slůvkem nezmínily o životě předtím, než jsme našly útočiště u signory Ruffo. Měla bych pocit, jako bych si drásala starou, bolestivou ránu, a Sofie by na tom nejspíš nebyla jinak.

Už tehdy mi připadalo nespravedlivé, že do Boloně nepřijela z vlastní vůle.

Ačkoli se naše hovory v dílně točily výhradně kolem práce, občas jsme po sobě loupily očima a musely jsme se odvrátit, abychom skryly úsměv.

Asi o týden později stanul signor Martelli na našem prahu znovu, ale tentokrát se za ním loudal další mužský, v němž jsem podle černého hábitu a klobouku poznala notáře. Věděla jsem, že někteří z nich jsou bohatí vzdělanci, zatímco jiní si sotva vydělají na vlastní brk. Sytost barvy na oděvu tohoto notáře naznačovala, že spadá někam mezi ně. Vytáhl z brašny stoh papírů tlustý jako půlka bible a spolu se signorem Martellim přikročil k vyšívacímu stolu naší krejčově. Snažila jsem se poslouchat, ale oba mluvili polohlasem, a má zákaznice navíc ustavičně plkala o přesném stříhu svého živůtku. Doufala jsem, že se něco podaří odposlechnout Sofii, která pracovala blíže jejich stolu.

Po necelé hodině se notář odporoučel, jeho hábit se zatřepotal jako křídla vrány, zatímco Martelli se stále rozvaloval v křesílku a rozhlížel se kolem, jako bychom mu všechny patřily. Kdykoli se rozsvícenýma očkama zastavil na mně, zamračila jsem se. Signora ho spolu s posledními zákazníci vyprovodila, teprve když se pracovní den nachýlil ke konci.

Okamžitě jsem přispěchala k přítelkyni. „Zaslechla jsi něco, Sofie? Píše signora Ruffo závět? Prosím, řekni mi, že ten člověk nekupuje její dílnu.“

Sofie dál bodala špendlíky do polštářku a odmítala se mi podívat do očí. „Já myslím, že jde o manželství. Oni říkají ‚zásnuby‘. To je manželství, ano?“

Byť jsem měla pocit, jako by mi na hrud' dopadl balvan, pokusila jsem se zasmát. „Paní se chce vdávat? To by

nikdy neudělala. Nic by tím nezískala a ztratila by veškerou svobodu. Asi ses přeslechla.“

„Paní ne. Oni dávají jména na papíry. Jeho jméno.“ Zvedla oči a smutně se usmála. „A tvoje.“

Odvrátila jsem se, jelikož jsem potřebovala navinout roli damašku. Sotva se signora vrátila do dílny, napochodovala jsem k ní.

„Je to tak?“

„Nezapomínej na slušné chování, mladá dámo.“

Sofie se stáhla dozadu a zatvářila se, jako by se nejraději proměnila v krejčovskou pannu.

Neochotně jsem udělala pukrle. „Promiňte, signoro. Je pravda, že se mám provdat za signora Martelliho?“

„Pojď se posadit,“ pokynula mi signora ke svému stolu.

„Ne... Děkuji. Prosím, odpovězte mi, signoro.“

„Chtěla jsem ti to povědět dnes večer, má drahá, leč vidím, že jsi to uhádla sama. Je to dobrý muž. Nedávno ovdověl, bezdětný. Žena mu skonala nedlouho po svatbě.“

„Je mi lhostejné, co se stalo jeho manželce! Ani si nepřeji ji nahradit.“ Zvyšovala jsem hlas a cítila jsem, jak mi do tváří stoupá horko. „Když se nesmím stát pánskou krejčovou, proč tu nemůžu zůstat? Jste přece s mojí prací spokojena, ne snad?“

„To víš, že jsem, Eleno. Ale co se divíš?“ Do hlasu se jí vkradlo podráždění. „Tři roky práce a poté svatba, to jsou pravidla Baraccana. Vhodnějšího ženicha jsem ti vybrat nemohla.“

Kvalitní střih obleku pana Martelliho najednou dával smysl.

Povzdechla jsem si. „Takže je to krejčovský mistr. Předpokládám však, že mi nedovolí pracovat.“

Signora Ruffo sklopila hlavu a uvolnila nakrčené čelo. „Snad tě nechá uklízet dílnu, ovšem nic víc. Snažila jsem se, Eleno, ale v tomto ohledu nehodlal ustoupit.“

Nejspíš si mé mlčení vyložila jako souhlas, jenže já už se rozhodla: Za Martelliho se neprovádám.

Kapitola 2

Nenechala jsem dopis na rozloučenou. Nikoli proto, že bych neuměla psát – vychovatelky v Baraccanu nám písmena vtloukly do hlavy –, ale vztek mi zabránil podat jakékoli vysvětlení nebo jen poděkovat. Pakliže mě signora prohlásí za nevďěčnou potvoru, budiž. Alespoň mě nepůjde hledat. Ale dlouho mě pak mrzelo, že jsem nedala sbohem Sofii, a co hůř, že jsem naše přátelství zničila pár slovy.

„Dneska žádná boloňština, snažně tě prosím, Sofie. Popravdě mě to už unavuje.“

Téže noci jsem počkala, dokud jsem nenabyla přesvědčení, že obě spí, sebrala jsem svůj uzlíček, sešla po kamenných schodech a zavřela za sebou vchodové dveře. Na dvorku jsem odsunula závoru brány, proklouzla jsem kolem domu a zamířila k Renskému kanálu.

První část noci jsem strávila tím, že jsem se vyhýbala hlavním ulicím, kde se v tlupách potloukali *sbirri* papežského legáta a předstírali, že udržují pořádek. Ale brzy po matutinu mě jemné mrholení, které mi ulpívalo na plášti a kapuci, přimělo vyhledat úkryt u kostelíčka stojícího stranou od hlavní třídy. Jeho portikus halil stín a já se ke vchodu plížila po špičkách v domnění, že na kamenných schodech najdu chrápat nejméně jednoho pobudu. Když jsem vyšla nahoru, v nedařlém křoví se mihl krysí ocásek, nicméně on a neutuchající

zápach moči představovaly jediné známky života. Schoulila jsem se proto za sloup a složila hlavu na hrbolatý uzlíček. Nedaleko se ozval štěkot psa, který spustil řetězec ňafání a vytí. Brzy však nastal klid.

Té noci jsem neusnula na déle než na jeden zdrávas. Každý krok, každá zbloudilá myška mi rozbušily srdce a spustily poplach v mé hlavě. Osamělá děvčata ležící ve tmě na zemi vyloženě vybízela k násilí, což by potvrdil kdekdo – muži i ženy. Já už se však nemohla vrátit na teplé lůžko a do bezpečí domu signory Ruffo. Takto jsem strávila jedinou noc, ovšem i ta mi poskytla představu, jak by můj nový život vypadal, kdybych nenašla práci.

Během šedivého rozbřesku se konečně rozduňely mohutné mlýny, které si hověly na březích kanálu a chrly mouku, papír nebo hedvábné příze. Za bílého dne rachocení nikdy neutichlo a ve městě se povídalo, že cizinec se pozná podle toho, že chodí s dlaněmi přitisknutými k uším. Tady, v bezprostřední blízkosti mlýnů, jsem měla chuť učinit totéž, ale ještě nikdy jsem necítila takovou vděčnost za burácení mlýnských kol a každodenní ruch. Vykoukla jsem zpoza sloupu a spatřila muže a ženy v těžkých vlněných tunikách, které pospíchají ulicí směrem ke kanálu. Zamíchala jsem se mezi ně a tvářila se jako každá druhá přadlena hedvábí.

Podél kanálu se vinula síť ulic, uzoučkých, a ještě víc se zužujících podloubími domů po obou stranách, nad něž si domácnosti přistavovaly horní patra, aby měly pokoje pro platící nájemníky. Věděla jsem, že pokud si můžu někde dovolit komůrku, bude to tady. V prvním domě, kde jsem to zkusila, mi schvácená matka s caparty, kteří se jí drželi za sukni, oznámila, že bych musela sdílet pokoj se dvěma kojenci. S úsměvem jsem odmítla. O kousek dál mi otevřela postarší vdova, jež se zdráhala pronajímat pokoje studentům z místní univerzity poté, co jí jeden z nich málem podpálil dům. Tiché a spořádané švadlence byla ochotná činži snížit. Trvalo jen chvíli, než jsem si rozbalila svůj nuzný uzlíček

v kamrlíku, jenž vyčníval do uličky pod ním. Útekem jsem se pochopitelně připravila o věno, ovšem podařilo se mi ušetřit většinu z gáže, kterou mi signora byla smluvně zavázána vyplácet, i z nahodilých přivýdělků v Baraccanu. Pár měsíců s tou sumou vystačím, ale potřebovala jsem co nejdřív najít práci – pokud jsem si nechtěla kasat sukni, abych se najedla.

Z většiny krejčovských dílen, které se na via Drapperie přetahovaly o přízeň pánských zákazníků, mě vyprovodili slušně, z některých mě však doslova vyhodili. Na pažích se mi brzy vytvoří modřiny způsobené prsty tovaryšů, kteří se ujistili, že jsem našla východ. Kolem krejčovství signora Martelliho jsem jen proběhla, neboť naše setkání by bylo dosti ponižující. Zbývalo mi jediné. Zaujímalo prestižní pozici na rohu a nájem jistě zvyšovalo světlo, jež do něj proudilo ze dvou stran. Uhladila jsem si zástěru a vešla dovnitř. Přestože byla tato dílna prostornější a světlejší než ty předchozí, vůně nových látek, voskovaných nití i uspořádání zůstaly stejné. Podél zdí stály role látek a na trámu zavěšeném u zadní stěny visely rozpracované oděvy.

Na dlouhém stole v nejsvětlejším rohu místnosti seděli v tureckém sedu čtyři šiči. Jeden z nich byl sešlý věkem a zvedal si práci těsně k očím, ovšem i všichni ostatní byli starší než jejich mistr, který stál u svého pultu, viditelného z ulice. Měl pečlivě zastřižené vlasy i vousy a jeho oděv odpovídal nejnovější módě: hedvábný dublet v barvě slonové kosti a karmínové kalhoty, obojí prostříhané, aby vynikla kvalitnější látka pod nimi, ale střídme, aby jejich nositel neporušil zákony proti extravaganci.

Udělala jsem pukrle. „Dobrý den, signore.“

Rozhostilo se ticho, které dlouho přerušoval jen zvuk nůžek stříhajících jemný modrý kepr. Mistr naklonil hlavu a pohledem mě vybídl, abych pokračovala.

„Přišla jsem se optat, zda nehledáte někoho na výpomoc.“

Povzdechla si. „Copak si váš bratr, manžel či... kuplíř neumí o práci říct sám?“

„Žádám místo pro sebe, signore.“

Tovaryši se posměšně uchechtli, ovšem okamžitě zmlkli, když je mistr zpražil očima.

Mluvila jsem dál. „Tři roky jsem pracovala jako švadlena. Mé stehy jsou tak malé, že jsou okem téměř neviditelné, a švy drží pevně. Umím také brát míry a oděv uzpůsobit postavě.“

Připravila jsem se na obvyklý křik a hrubé zacházení, on však lhostejně mávl ke košíku pod stolem.

„Tamhle je *cavolo*. Vyber si v něm dva jakékoli ústřížky a spoj je stehy stejné délky.“

Příležitost předvést své dovednosti mě natolik zaskočila, že mi chvíli trvalo, než jsem si vybrala. Jistě očekával, že zvolím lněnou tkaninu, po níž by sáhla švadlena, která doposud pracovala jen na spodničkách. Já se místo toho rozhodla pro těžký damašek, u nějž bylo důležité správně spojit vzory ve švu. Sama jsem si musela najít šicí potřeby, jelikož tovaryši si opět hleděli práce a nejevili sebemenší ochotu mi pomoci. Došla jsem ke skříňce s malými šuplíky, uvnitř kterých jsem vystrachala nitě správné barvy, jehlu a náprstek. Uvažovala jsem, že si vyhrnu suknici a připojím se k ostatním na stole, ale přišlo mi rozumnější usadit se na polštáři na podlaze. V místnosti bylo ticho, které rušil jen tlumený hovor korpušentních dam na ulici. Zprvu se mi třáslý ruce, ovšem brzy jsem se nechala ukloubat typickou vůní krejčovství – včelím voskem, vlnou, hedvábím a kouřem z kamen – a rytmickým šitím.

Zase jsem byla malou holčičkou v otcově dílně, kde jsem se učila nitě voskovat a navlékat do ucha jehly, používat šídlo a značkovat látku i tím nejmenším kouskem zbylé křídý. Mívala jsem nejlépe oblečenou dřevěnou panenku v celé ulici, s několika oděvy, které jsem ušila z odstřížků příliš maličkých na to, aby je krejčí využili. Moje panenka

však nenosila splývavé šatečky a pláštíky ze lnu a hedvábí. Já se totiž rozhodla, že to bude kluk. Táta panence rozštípl dřívko, které se obvykle skrývalo pod sukní, a vytvořil tak dvě nohy, abych mohla panáčkovi navléknout titěrné damaškové kalhoty, k nimž jsem ušila odpovídající kabátce, ba i mrňavé okruží.

Když otcovi tovaryši pracovali, obyčejně jsem se klidila do vyhřátého kouta, kde mi čas od času některý z nich pocuchal vlasy, když procházel kolem. Jakmile však po práci odešli, otec pobíhal po dílně sem a tam a já cupitala za ním.

„Sáhni si na to *perpignano*, Eleno. Cítíš, jak je měkoučké?“

„Eleno, koukni, jak se na tom brokátu třpytí zlatá nit.“

Naučil mě, jak se každá látka jmenuje a jak ji co nejlépe použít, stejně jako triky a figle, jak podtrhnout mužskou figuru. Kdykoli mě maminka hledala, věděla, kde mě najít. Sbíhala z našeho bytu nad dílnou, aby mi přinesla krajíc chleba nebo mi připomněla, že si mám odskočit. Když jsem byla s tatínkem v dílně, na všechno ostatní jsem zapomínala.

„Signore.“

Zvedla jsem hotovou práci, ovšem krejčí si ji hned nevzal. Pokračoval ve střihání podél křídové čáry, dokud nedošel na konec. Nato mi vytrhl sešitou látku z natažené ruky a přešel ke dveřím, kde ji nastavil do nevýrazného březnového světla. Prohlížel si ji, tahal za šev a škubal jím takhle a onak.

„Umíš pevný šev, děvče,“ promluvil konečně. „Stehy jsou rovnoměrné a dokázala jsi vzor spojit jako žádný z mých tovaryšů.“

Přistihla jsem ho, jak šlehá očima po nejmladším šiči, který okamžitě zrudl.

Nato se otočil a mrsknul látku zpátky do košíku s odstřížky. „Učedníka však nepotřebuji. Mimoto tu neodíváme ženy. Volánky a kanýry nemůžu vystát.“

„Rozumím, signore...“

Pochopila jsem, že je marné se hádat. Mistr se již vrátil ke své práci, stejně jako jeho tovaryši. Vyšla jsem z krejčovství,

potlačila slzy zlosti a prodrala se labyrintem ulic, dokud mě jedna nedovedla na piazza Maggiore. Dnes se na náměstí trh nekonal, a proto působilo prostorněji, jak ho obklopovaly měštanské budovy, symbolizující bohatství, moc a prestiž celé Boloně. Po mé levici se tyčila mohutná bazilika svatého Petronia, jejíž průčelí zůstávalo jen zpola obložené mramorem, ačkoli město dokončilo stavbu ještě před mým narozením. Vystoupala jsem po jejích nízkých schodech a posadila se kousek od vrcholu hned za dvojicí štěbetajících žen s košíky v rukou, jejichž ratolesti hopsaly sem a tam. Představovaly skvělý štít před každým mužským, který by si mohl myslet, že toužím po společnosti.

Upravila jsem si plášť kolem ramen, ruce se mi stále třáslы vztekem a nervy jsem měla našponované jako příze na tkalcovském stavu. Čím jsem si zasloužila takové opovržení? Můj talent na krejčího zapůsobil, o tom nebylo pochyb, ale patrně ho bavilo hodit mi kost a pak mi ji vyškubnout, jako bych byla hladový čokl přivázaný k boudě. Ostatní krejčí mě alespoň nemučili marnou nadějí. On předstíral, že mi dává skutečnou šanci, přitom však neměl v úmyslu mě přijmout. Jeho povýšenost dokonale odpovídala charakteru města.

Slunce zastřel temný mrak, ženy nahnaly své potomky do houfu a vypravily se domů. Zachvěla jsem se a přitáhla si plášť těsněji k tělu. Na via Drapperie nezbylo jediné krejčovství, kde bych mohla zkusit štěstí, a jiný plán jsem neměla. Možná ty vdané paničky na schodech učinily správné rozhodnutí. Ač se možná provdaly za hrubiány a plodily jedno děcko za druhým, měly jistou střechu nad hlavou a plný žaludek. Bez práce a mužské ochrany nejspíš skončím před vchodem do kostela s rukou nataženou pro almužnu. A brzy se bude nabízet jediná alternativa: Vydělávat si na živobytí na zádech na kavalci, nucená důvěřovat kuplíři, že zažene nejhorší násilníky.

Vstala jsem, abych zaplašila ty hrůzné představy, a pohlédla tmavnoucí uličkou vedoucí z náměstí na via Drapperie. To

nejkrásnější krejčovství obložené rolemi jemné látky se skvělo mezi ostatními ponurými dílnami. Třebaže jsem v něm strávila necelou hodinu, připadala jsem si tam jako doma. A co víc, můj trýznitel neměl zájem strojit ženy, tudíž právě u něj bych se mohla vyučit pánskou krejčovou. A třebaže mě vyhodil jako všichni ostatní, jenom on chtěl vidět moji práci, jenom on mi dovolil ukázat, co dovedu. Ničeho jiného jsem se nemohla chytit. Jen ať si prohlašuje, že učedníci nepřijme! Mě se jen tak nezbaví.

Kapitola 3

Nazítří ráno, ještě než krejčovství otevřelo, jsem se postavila na protější stranu ulice a opřená o sloup jsem pozorovala, jak tovaryši jeden po druhém přicházejí a sklánějí se pod nadzvednutou roletou. Krátce nato vyšel nejmladší z nich ven a vytáhl ji úplně. Než to však učinil, sjel mě pohledem. Na témže místě jsem setrvala celé dopoledne, zatímco si elegantní pánové oděni do hedvábí a vlny přicházeli vybrat látku mezi rolemi na pultě nebo vyzkoušet již hotový kousek. Krejčí neměl o zákazníky nouzi. Čas jsem si krátila vymýšlením, jaké rukávy bych ušila, abych zvýraznila ramena jednoho pána, či jaké kalhoty by zakryly panděro druhého. Každou chvíli se u pultu objevil sám krejčí, kývnutím hlavy zdravil kolemjdoucí a tu a tam zapředl řeč s případným zákazníkem. Předstíral, že si mě nevšímá, ale vidět mě musel.

Když spuštěním rolety ohlásili polední přestávku, bolelo mě v zádech a potřebovala jsem si sednout. Na piazza Maggiore právě zazvonil zvonec oznamující konec trhu a via Drapperie se hemžila matrány s plnými košíky v rukou. Prokličkovala jsem mezi nimi a po chvíli jsem dorazila ke kostelíku svatého Matouše, který se tísnil mezi dvěma krejčovskými dílnami. Přešla jsem úzký dvorek a jemně zatlačila do dveří.

Uvnitř svítilo jen několik svíček hořících před sochou světce a trvalo dva zdrávasy, než si mé oči přivykly šeru.

S radostí jsem shledala, že uvnitř není živáčka, a já tak nemusím předstírat modlení, abych mohla v kostele sečkat. Slábnoucí vůně kadidla však naznačovala, že teprve před chvílí skončila mše. Připadalo mi, jako bych místo do domu Páně vstoupila do obzvlášť pěkné galanterie, jelikož krom obvyklých soch a obrazů byl kostel bohatě vyzdoben látkami. Na oltáři se leskl extravagantní zlato-šarlatový našasený ubrus a z nízkých trámů visely dlouhé závěsy z vyšívaného hedvábí. Samotnou sochu svatého Matouše halilo šalvějově zelené roucho a křeslo, v němž seděl, když psal svoje evangelium, bylo čalouněno tmavým damaškem – snad hnědým, ovšem v přítmí jsem barvu nebyla s to rozeznat. Dokonce i Kristus, který na mě shlížel z kříže nad oltářem, měl bederní roušku z hedvábí v barvě slonové kosti.

Svezla jsem se na lavici s polštářkem ze vzorovaného damašku, protáhla si záda a zakroužila rameny. Po mé pravici se ve zdi rýsovaly zapuštěné náhrobní desky. Nebyly nijak výstřední, a přece se každá pyšnila jménem svého obyvatele a jednoduchou výzdobou. Jedna mi vykouzila úsměv na rtech. Jistý krejčovský mistr byl evidentně tak hrdý na svou profesi, že o tom musel informovat všechny kolem. Do kamene byly zasazené skutečné nůžky, mírně rozevřené a směřující dolů. Ty nůžky mě ve vzpomínkách opět přenesly do tatínkovy dílny, zrovna když tatínek značil plátno na kabátec. Muselo mi být asi osm roků. Stála jsem těsně vedle něj u stříhačského stolu a bedlivě sledovala každičkový tah křídou.

Když skončil, vzal nůžky a podal mi je. „Tu máš, Eleno. Zkus to. Pěkné, dlouhé stříhy po celé délce čepelí. Látku nešmikej ani neřež.“

Vzala jsem nůžky – byly tak těžké, že jsem měla co dělat, abych je udržela v jedné ruce – a začala jsem jimi stříhat podél nakreslené čáry označující bok dubletu. Otec mi neradil, jen sledoval každičkový pohyb nůžkami, zatímco já kopírovala křivku průramku, výstřihu a přední strany. Dnes už

tuším, že látka měla nízkou kvalitu a že každá chyba, jíž bych se dopustila, by způsobila pramalou škodu, ovšem tehdy jsem si dávala záležet, jako by šlo o tkaninu ze zlata. Jen co jsem skončila a odložila nůžky, tatínek mě zdvihl do vzduchu a roztočil mě, zatímco maminka mi tleskala ze schodiště, odkud mě celou dobu pozorovala. Otcova stará dílna pořád stála opodál, vlastně jen pár kroků od místa, kde jsem právě seděla, ale získala nového majitele, a když jsem tam šla žádat o práci, nepoznala jsem jediného šiče.

Pohodlně jsem se na lavici opřela a užasla, jak textile v tomto „krejčovském kostele“ tlumí zvuky z ulice a téměř ho vyhrívají. Ztěžkla mi víčka a já dovolila očím, aby se na moment zavřely.

Probudilo mě skřípání dveří. Polekaně jsem se svezla na kolena a sepjala ruce. V kostele spávali jen vandráci a já nestála o to, aby mě považovali za tulačku. Ale neměla jsem důvod se bát. Dveře se zabouchly, mladý kněz proběhl uličkou a zmizel za rohem, aniž by si všiml mé přítomnosti. Vyklouzla jsem z lavice a vyplížila se z kostela.

Zrovna když jsem se vrátila na své stanoviště naproti dílně, mladý tovaryš opět zvedal roletu, ale tentokrát o mě ani nezavádl pohledem. Když se spustil jemný deštěk, zacouvala jsem pod stříšku protilehlého krámku, třebaže jsem riskovala hněv jeho majitele. Zůstala jsem tam až do konce pracovního dne, kdy se tovaryši se vtípkami na rtech rozešli ulicí. Potom jsem se otočila opačným směrem a pomalu se trmácela domů.

Následujícího rána jsem se vrátila a ani další dny jsem nechyběla. Jednou jsem se pokusila s krejčím zapříst hovor. Počkala jsem, až přistoupí k pultu, aby jako obvykle zdravil kolemjdoucí, pak jsem k němu přikročila a předvedla co nejuctivější pukrle.

Změřil si mě očima. „Už jsem ti říkal, že učně nehledám – a už vůbec nechci učně v sukních.“

Byla jsem v pokušení mu navrhnout, že si obleču kalhoty a vpředu si je vycpu, pokud mu kráčí právě o tohle, ale naštěstí jsem si to rozmyslela. „Ráda se ujmu jakéhokoli úkolu, signore.“

Než jsem však domluvila, byl pryč.

Jednoho jitra asi o týden později se pod roletou shýbli pouze tři tovaryši. Nejstarší z nich chyběl. Od rána do večera panoval v dílně chaos a zákazníci museli opakovaně bušit na pult, aby si vymohli pozornost. *Starý pán se musel rozstomat*, říkala jsem si v duchu. *Nepochybně se co nevidět vrátí, aby si vydělával na chleba, třebaže ještě nebude při plném zdraví.* Ovšem dny plynuly a on nikde. Chaos v dílně se zvrtil v anarchii a zbylí tovaryši se po práci ztrhaní a nabručení plahočili domů.

Třebaže do Velikonoc zbývalo jen pár týdnů, do města se vrátila lezavá zima. Celý den se po via Drapperie proháněl severní vítr, jenž po nocích bil do stěn mojí komůrky. Každým večerem, kdy jsem opouštěla své stanoviště naproti dílně, jsem ztrácela naději, že se krejčí umoudří. A bylo mi smutno. Pokud jsem nepočítala vyplácení nájmu své bytné, neprohodila jsem ani slůvko s jedinou živou duší. Jak se mi stýskalo po Sofii a po našem večerním klevetění! Jednoho rána, po krátkém spánku přerušovaném nočními můrami o Baraccanu, jsem málem zůstala pod dekou. Pak jsem si ovšem představila, jak krejčí lhostejně krčí rameny nad mojí nepřítomností, a jako obvykle jsem zachumlaná do pláště vyrazila ven.

Byť jsem dorazila o něco později, tovaryši se ještě třásli před dílnou a čekali, až je mistr pustí dál. Když nejmladší ztratil trpělivost a zabušil na roletu, konečně se objevil krejčí s neučesanými vlasy, lajdácky zapnutým dubletem a kruhy pod očima. Došlo mi, že pracoval celou noc. Jakmile muži vešli dovnitř, podíval se na mě a pokrčeným ukazováčkem mi pokynul, abych šla k němu.

„Nechám tě tu pracovat na zkušební dobu. Několik týdnů. Jmenuji se Francesco Rondinelli, ale ty mi říkej maestro. Tvým úkolem bude usnadnit nám práci – nosit, co budeme potřebovat, zametat, voskovat nitě a tak podobně. Nemysli si, že tě nechám šít. Rozuměno?“

„Jistě, maestro.“

Zvedl roletu o něco výš a já ho následovala s nadějí, že staříkova choroba bude mít dlouhého trvání.

Maestro si nevymýšlel. Stala jsem se spíš posluhovačkou než učednicí. Ovšem jasné rozkazy jsem nedostávala. Místo toho jsem se sama měla domýšlet, co každý šič potřebuje. První žádal, abych mu přinesla štuček látky, druhý pentli, třetí několik barev nití, aby si sám mohl vybrat. Naučila jsem se podle zvuku odhadnout, kdy je třeba nabrousit nůžky. Zjistila jsem, jak dlouho nechat žehličku na plotně, aby se nahřála na správnou teplotu. Musela jsem voskovat nitě nebo nacházet správně širokou řezačku, a to vše, aniž bych rušila muže při práci. Mým prvním úkolem bylo každé ráno urovnat těžké balíky látek na pult, a připravit je tak pro zákazníky, tím posledním zamést podlahu a utřít pracovní stoly. Muži se mnou prohodili jediná slova, a to „Honem!“ a „Pospěš si!“

Dozvěděla jsem se, že tovaryši se jmenují Filippo, Stefano a Ulisse. Filippo byl vdovec s dospělými dětmi, které ho nenavštěvovaly tak často, jak by si přál. Od Stefana se pochopení nedočkal – ten měl na krku choť a pět dětí a k platu si, pokud jsem náznaky pochopila správně, občas přilepšoval přeprodejem kradeného zboží. Ulisse, ač mu bylo přinejmenším třicet, neviděl důvod, proč by mu namísto matinky měla sloužit manželka. O polední přestávce odcházel maestro nahoru do svého bytu, zatímco jeho šiči se choulili u kamen, jedli chleba se syrovou cibulí a stýskali si po klobásách, které jim odepřel velikonoční půst. Nikdy mě nevyzvali, abych se

k nim připojila, a tak jsem si odnášela polštář do vzdáleného rohu nebo jsem si sedala na dřevěnou truhlu pod oknem a předstírala, že jejich reptání neposlouchám.

Tak jsem zjistila, že jejich starší kolega jménem Prospero už několik let ztrácí zrak. Apatykářovy kapky ze světlíku lékařského zákal nerozjasnily, a proto ho maestro poslal domů s tím, že už se nemá vracet. Čekala jsem, že ostatní budou prskat zlostí, a přece proti maestrovu rozhodnutí nic nenamítali. *Asi si netroufají*, pomyslela jsem si. Já osobně jsem se nemohla neradovat, že odešel nadobro.

Šiči taktéž nenechávali nit suchou na zákaznicích a rozebírali, kteří z nich se řídí nejnovější módou a žádají nohavice nafouklé jako balóny z prasečího měchýře, kteří si zase přejí kalhoty nápadně vycpané v rozkroku nebo kteří prosí v pase nechat místo, aby si mohli nácipávat pupek. Začala jsem si v duchu sepisovat seznam jmen a preferencí a připravovat se na tu nepravděpodobnou příležitost pro tyto pány šit.

Jednoho rána se zrovna všichni skláněli nad šitím a já uklízela role látek, když se za pultem objevily dvě dívky. Tě mladší nebylo víc než třináct, byla jako lunt, měla rovné vlasy nevýrazné hnědé barvy a vrásku mezi obočím. Připadalo mi, jako bych se dívala do tváře svého mladšího já. Pár kroků za ní stálo o něco starší děvče s ostražitým výrazem ve tváři. Věděla jsem, že jejich úlohy jim byly vysvětleny jasně a neúprosně: Mladší z nich bude žádat almužnu a starší dohlédne, aby je obchodník nevlákal do dílny, či ještě hůř do své ložnice. Obě měly na sobě dobře známou blankytně modrou uniformu. Jejich žádost jsem klidně mohla odříkat s nimi.

„Ignore, darujte laskavě peníz pro *Conservatorio del Baraccano*. Budeme na vás pamatovat v modlitbách.“

Maestro vytáhl z měšce minci a hodil ji dívce, aniž by zvedl oči. Ta poděkovala a obě děvčata se vytratila. Přistihla jsem se, jak si sahám na krk, kde mě vždy škrábala uniforma.